

Asia: VN/26964/2022

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: Avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttäminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Näkemykseni mukaan esitys on hyvä ja perusteltu. Pidän esitettyä ratkaisumallia toimivana, sillä ihmiskauppasäännöksellä on monia erityispiirteitä, jotka soveltuvat hyvin pakkoavioliittotilanteisiin (esim. monipuolinen keinovalikoima, alle 18-vuotiaiden erityissuojelu, rikoksen täytyminen jo varhaisessa vaiheessa ja säännöksen soveltuminen sekä avioliiton solmimisvaiheeseen että avioliitosta irtautumisen estämiseen).

Lakiesityksen perustelut kaipaivat kuitenkin tietyiltä osin selkiyttämistä. Lapsi- ja pakkoavioliiton keskinäissuhde ei näyttäydy esityksessä täysin selkeänä tai johdonmukaisena siltä osin kuin on kyse 16 vuotta täyttäneistä lapsista. Se, missä tapauksissa lapsiavioliittoa pidetään pakkoavioliittona, on erityisen olennainen kysymys siksi, että alle 18-vuotiaaseen kohdistuneiden tekojen kohdalla ei edellytetä, että teossa olisi käytetty jotain ihmiskaupan keinoa. Esityksessä korostetaan henkilön nuoresta iästä johtuvaa erityisen haavoittuvaa asemaa ja todetaan, ettei suostumus lähtökohtaisesti poista rangaistavuutta tapauksissa, joissa teko on kohdistunut alle 18-vuotiaaseen (s. 79-80). Toisaalta sivulla 83 lapsen tahdolle on annettu kuitenkin painoarvoa sen arvioinnissa, onko tekoa pidettävä ihmiskauppana. Sama jossain määrin epäselvä ja epäjohdonmukainen linjaus toistetaan myös perusoikeustarkastelun yhteydessä sivuilla 95-96. Pitäisinkin tärkeänä, että perusteluissa otettaisiin selkeämmin kantaa siihen, millaisissa tapauksissa lapsiavioliittoa ei tulisi pitää pakkoavioliittona ja näin ollen ihmiskauppana. Pidän sääntelyn tavoitteiden ja lapsen aseman kannalta ongelmallisena, jos lapsen tahto/suhtautuminen nostetaan tässä arvioinnissa ratkaisevaksi kiinnittämättä huomiota niihin olosuhteisiin, joissa lapsen tahto on muodostunut. Jos tarkoituksena on, että lapsiavioliitot laajasti ymmärretään pakkoavioliitoiksi, esityksessä olisi perusteltua ottaa kantaa myös ulkomailla laillisesti solmittuihin lapsiavioliittoihin. Näin ennen kaikkea siksi, ihmiskaupassa on kyse kansainvälisestä rikoksesta, johon liittyy laaja ekstraterritoriaalinen toimivalta (RL 1:7).

Esityksessä ihmiskauppasäännöksen uudistaminen on rajattu vain pakkoavioliiton sisällyttämiseen osaksi sääntelyä. Kun ihmiskauppasäännöstä ollaan uudistamassa, totean kuitenkin yleisempänä säännökseen liittyvänä huomiona, etten pidä täsmällisyyden näkökulmasta ideaalisena sitä, ettei säännöksen sanamuoto ("saattamiseen") selvästi kata ihmiskauppaa tarkoittaviin olosuhteisiin saattamisen ohella myös tällaisista olosuhteista irtautumista, vaikka säännöksen vakiintuneen ja perustellun tulkinnan mukaisesti myös tällainen toiminta kuuluu säännöksen alaan. Laillisuusperiaatteen näkökulmasta säännöksen täsmentäminen myös tältä osin olisi perusteltua.

Minna Kimpimäki
Lapin yliopisto